

south african
human
rights
commission

Nga ha
SAHRC

MANWELEDZO A DIVHAZWAKALE

Khomishini ya Pfanelo dza Vhathu ya Afurika Tshipembe (SAHRC) yo thomiwa nga 1a 2 Tshimedzi 1995 fhasi ha Mulayo wa Khomishini ya kale ya Pfanelo dza Vhathu 54 wa 1994, une zwazwino wo humiselwa murahu madzuloni a wo ha dzhena Mulayo wa Khomishini ya Pfanelo dza Vhathu 40 wa 2013.

Mulayo wa Khomishini ya Pfanelo dza Vhathu 40 wa 2013 u netshedza mbumbeo, maanda na mishumo ya Khomishini ya Pfanelo dza Vhathu ya Afurika Tshipembe.

Ndayotewa ya Riphabuḽiki ya Afurika Tshipembe, 1996 yo tʒanganedza nga Buthano la Ndayotewa nga 1a Shundunthule 1996. Ndayotewa ndi mulayo wa nʒhesa wa shango nahone wo tʒanganedzwa u itela u fholisa phambano dza kale na u thoma tshitshavha tsho dʒisendekaho kha mikhwa ya dimokirasi, vhulamukanyi ha matshilisano na pfanelo dza vhathu dza mutheo.

Ndayotewa i netshedza u thomiwa ha zwiimiswa u khwaḽhisa dimokirasi ya ndayotewa na u tʒuḽwedza pfanelo dza vhathu. Zwiimiswa izwi zwi dʒivhiwa sa zwiimiswa zwa thero 9. SAHRC ndi tshiḽwe tsha izwo zwiimiswa tsho thomiwaho sa dzangano 1o dʒiimisaho u tʒuḽwedza, u tsireledza na vhuḽoli ha pfanelo dza vhathu Afurika Tshipembe.

MAANḐA A SAHRC

SAHRC ndi tshiimiswa tsho ḑiimelaho nahone a si muhasho wa muvhuso, nga nḑa ha mafhungo a uri tshi wana ndambedzo u bva kha muvhuso. SAHRC a si dzangano ḑa polotiki nahone a i tikedzi kana u pfumbisa muhumbulo wa dzangano ḑifhio na ḑifhio ḑa polotiki.

SAHRC i na vhuḑifhinduleli kha Ndayotewa na mulayo na kha Buthano ḑa Lushaka ḑa Phalamennde ya Afurika Tshipembe.

SAHRC i wana maanḑa ayo u bva kha Ndayotewa hune khayi Tshiteḑwa 184 tsha Ndayotewa tshi ḑetshedza uri Khomishini i fanela u:

- Tuḑuwedza ḑhonifho ya pfanelo dza vhathu na mvelele ya pfanelo dza vhathu
- Tuḑuwedza tsireledzo ya mveledziso na tshwikelelo ya pfanelo dza vhathu na;
- Vhuḑoli na u asesa u tevhela pfanelo dza vhathu Riphabuḑikini.

Phalamennde yo phasa mulayo wa lushaka nga tshivhumbeo tsha Mulayo wa Khomishini ya Pfanelo dza Vhathu wa Afurika Tshipembe 40 wa 2013 une wa ḑetshedza maanḑa o teaho kha SAHRC uri i kone u shuma mishumo yayo. U ya nga Mulayo uyu SAHRC i na maanḑa o teaho u shuma mishumo yayo, hu tshi katelwa maanḑa a u:

Sedzulusa na u vhiga kutevhedzelwe kwa pfanelo dza vhathu;

Dzhia maga na u ita mvusuludzo yo teaho hune pfanelo dza vhathu dzo kandekanywa;

Ita ḑhoḑisiso; na

U funza.

Nwaha muñwe na muñwe SAHRC i toḁa madzangano o teaho a muvhuso uri a i ṅetshedze mafhungo nga ha maga e madzangano a muvhuso a dzhia kha u lingedza u swikelela pfanelo dzi re ngomu ha Mulayotibe wa Pfanelo nga ha dzinndu, ndondolo ya mutakalo, zwiḁiwa, maḁi, tsireledzo ya matshiliso na mupo.

SAHRC i na maanḁa o engedzwaho na mishumo sa zwo randelwaho nga miñwe milayo ya lushaka, hu tshi katelwa Mulayo wa ṅhuṅhewedzo ya Ndinganyiso na Thivhelo ya Tshitalula 2 wa 2000 (PEPUDA) na Mulayo wa ṅhuṅhewedzo ya Ndangulo ya Vhulamukanyi 3 wa 2000 (PAJA).

Dzikhomishinari

SAHRC yo vhumbiwa nga Dzikhomishinari na Vhañwaleli. Fhasi ha vhurangaphanḁa ha mudzulatshidulo, Dzikhomishinari dzi ṅetshedza vhurangaphanḁa ha vhuḁali na nyendedzi kha vhañwaleli nga u vhona uri mbekanyamatele, mbekanyamushumo na zwishumiswa zwo ṅewaho zwi tshimbilelana na bono ḁa dzangano.

Dzikhomishinari dzoṅhe dzi tholwa nga Muphuresidennde Iwa miñwaha ya sumbe nahone koṅiraka i nga ḁi vusuludzwa luthihi.

SAHRC i na Dzikhomishinari dza 8. Khomishinari muñwe na muñwe u ṅewa pfanelo dza vhathu tiwa sa hune a ḁo sedzesa hone. Khomishini i topola fhethu ha u sedzesa ha pfanelo dza vhathu tiwa dzine ndi dza ndeme nahone dzine dzi na vhushaka na tshimbidza pfanelo dza vhathu ngomu shangoni ḁashu.

Adv. Bongani Majola

Adv. Priscilla Jana

Adv. Mohamed Ammermia

Adv. André Gaum

Vho Angie Makwetla

Adv. Bokankatla Malatji

Vho Chris Nissen

Vho Jonas Sibanyoni

1. Adv. Bongani Majola

Mudzulatshidulo

 Fhethu ha u sedzesa:
Ndondolo ya Mutakalo na
Mipfuluwo

2. Adv. Priscilla Jana

Muthusa Mulangatshidulo

 Fhethu ha u sedzesa:
Tshitalula na Ndinganyiso

3. Adv. Mohamed Ammermia

 Fhethu ha u sedzesa: U
wana Dzinndu na u Swikelela
Vhulamukanyi

4. Adv. André Gaum

 Fhethu ha u sedzesa: Pfunzo

5. Vho Angie Makwetla

 Fhethu ha u sedzesa: Pfanelo
dza Vhana

6. Adv. Bokankatla Malatji

 Fhethu ha u sedzesa:
Vhuholefhalo na Vhaaluwa

7. Vho Chris Nissen

 Fhethu ha u sedzesa: Zwicko
zwa Mupo, Tshumiso ya
Mulayo na Mupo

8. Vho Jonas Sibanyoni

 Fhethu ha u sedzesa:
Mveledziso ya vhupo ha
Mahayani na Pfanelo ya
zwilwa

Vhañwaleli

Vhañwaleli vho vhumbwa nga mirado ya vhashumi vha SAHRC, nga nnda ha Dzikhomishinari. Vhañwaleli vho newa mushumo wa u thoma maano a dzangano na u shuma mushumo wa vhurumelwa ha SAHRC nahone vha rangwa phanda nga Muofisiri Mulanguli Muhulwane, Adv. Tseliso Thipanyane. SAHRC i na dziofisi mavunduni othe a 9.

Mbilaelo dzine dzi nga Sedzuluswa nga SAHRC

SAHRC i na mikano ya u ita kana u vhanga u ita tzedzuluso inwe na inwe:

- Musi yo tangedza mbilaelo nga ha mavharivhari a khandekanyo ya pfanelo ya mutheo kana,
- U ya nga yone ine kha mavharivhari manwe na manwe a khandekanyo dza kana khombo kha pfanelo ya mutheo.

Mbilaelo dzi so ngo itwaho nga SAHRC

SAHRC a i na mukano wa u lwa na mbilaelo dzi tshimbilelanaho na vhuḍipfari kana zwo pfukiwaho phanda ha 27 Lambamai 1994.

SAHRC i nga hanedza mbilaelo inwe na inwe ine:

- Yo disendeka kha mavharivhari, phungo kana mivhigo isiho yo phadladzwaho nga vha nyanḍadzamafhungo. SAHRC i nga ita tḥoduluso u kwhaḥisedza mavharivhari a khandekanyo ya pfanelo ya mutheo yo vhigiwaho nga vha nyanḍadzamafhungo kana o wanala u bva kha tshiko tshinwe na tshinwe, nga murahu ha u kwhaḥisedza mavharivhari ayo a fanela u lwiwa nao u ya nga Mulayo wa SAHRC.
- U pfumbudza nga luambo lune lwa vhaisa, lu semanaho, vhutsha kana lunyadzo. SAHRC sedza hafhu mbilaelo arali luambo ulwo lwo bviswa.

- Thero ya phambano phanda ha khothe ya mulayo, khoro, na tshimiswa tshiñwe na tshiñwe tshi re na maitete a thandululo ya ngomu ya phambano kana u pfumedzana vhukati ha vhavhili kana hune ha vha na khatulo nga ha fhungo ilo kha mbilaelo kana mawanwa a khothe iyo ya mulayo, khoro, kana tshimiswa tsha mulayo.
- Ndi muvhilaeli a sa divhei. SAHRC nga yone ine i nga ita thoduluso u khwatshisedza mavharivhari a kandekanyo ya pfanelo ya mutheo nahone nga murahu ha u khwatshisedza, SAHRC i do lwa na mbilaelo u ya nga Mulayo wa SAHRC.
- I sedzwa i sa divhalei, i sa pfesesei, i sa todei, i sa sumbedzi vhuṭali, na i sa tuts shelani na pfanelo dza mutheo kana i sa tshimbilelani na mbetshelwa dza Mulayo wa SAHRC.
- Yo vhwigwa nga murahu ha u fhira ha tshifhinga tsho tiwaho tsha miñwaha miraru u bva kha duvha le mavharivhari a u kandekanywa ha pfanelo dza mutheo ha itea.

Hune mbilaelo dzi nga vhwigwa hone

Mbilaelo dzi nga vhwigwa ofisini ya vundu inwe na inwe ya SAHRC he vkhakhi uho ha pfanelo ya mutheo ha itea hone. Mbilaelo dzi nga vhwigwa nga muthu ene muṅe, nga luṅgo, nga u tou nṅwala kana u dadza fomo ya mbilaelo kha inthanethe i wanalaho: www.sahrc.org.za

Ndi nnyi ane a nga vhiga mbilaelo

- Muthu muñwe na muñwe nga ene muñe u itela dzangalelo lawe;
- Muthu muñwe na muñwe o imela muñwe muthu ane a nga si kone nga dzina lawe ene muñe;
- Muthu muñwe na muñwe sa muraḁo wa kana o imela tshigwada tsha dzangalelo kana kilasi ya vhathu;
- Muthu muñwe na muñwe o imela dzangalelo la tshitshavha;
- Dzangano liñwe na liñwe lo omelaho dzangalelo la miraḁo ya lo.

Zwo swikelelwaho nga SAHRC

U bva tshe SAHRC ya thomiwa yo shela mulenzhe kha u dzhiela nṱha na u konisa pfanelo dza vhathu Afurika Tshipembe:

- Thoḁisiso ya mbilaelo dza, na u ita tsenguluso dza tshitshavha kha u angalala ha vhukhaki kha pfanelo dza vhathu;
- Vhuṱoli ha milandu ya vhukhaki ha pfanelo dza vhathu na mvelaphanda yaho nga kha dzikhothe;
- Vhuṱoli na u vhigela Phalamennde nga ha maimo a mvelaphanda kha u swikelela pfanelo dza ikonomi na matshilisano dza vhoṱhe Afurika Tshipembe;
- U ita dziwekishopo, mbekanyamushumo dza vhuṱfumbudzi, pfunzo ya tshitshavha na mafulo a u swikelela zwitshavha, dzisemina, madzulo a mafhungo na mikumedzo;

- U bvedza na u phadaladza zwishumiswa zwa pfunzo na khandiso ya pfanelo dza vhathu;
- Vhuṭoli na thikhedzo ya u thomiwa ha Mulayo wa u ṭuṭuwedza Tshwikelelo Mafhungo (PAIA) na u Mulayo wa ṭhuṭhuwedzo ya Ndinganyo na Thivhelo ya Tshiṭalula (PEPUDA);
- Vhuṭoli ha nyandadzamafhungo u lavhelesa mafhungo a pfanelo dza vhathu;
- U shela mulenzhe na u u dzhenelela kha nyambedzano dza pfanelo dza vhathu maimoni a dzingu, a lushaka na dzitshakhatshakha.

Muvhigo u hone kha webusaithi www.sahrc.org.za

Zwidombedzwa zwa luṅingo

OFISI DZA VUNḂU

Eastern Cape

Diresi: 4th Floor Oxford house,
86 Oxford street, East London, 5200
Luṅingo: 043 722 7828/21/25 | Fekisi: 043 722 7830

Mulanguli wa VunḂu

Vho Abongile Sipondo

Luṅingo: Yolokazi Mvovo
Imeiji: ymvovo@sahrc.org.za

Free State

18 Keller Street, Bloemfontein
Luṅingo: 051 447 1130 | Fekisi: 051 447 1128

Mulanguli wa VunḂu

Mr. Thabang Kheswa

Luṅingo: Alinah Khompeli
Imeiji: akhompeli@sahrc.org.za

Limpopo

First Floor, Office 102, Library Garden Square, Corner of
Schoeman and
Grobler Streets, Polokwane
Luṅingo: 015 291 3500 | Fekisi: 015 291 3505

Mulanguli wa VunḂu

Mr Victor Mavhidula

Luṅingo: Mahlatse Ngobeni
Imeiji: mngobeni@sahrc.org.za

Northern Cape

45 Mark and Scot Road,
Ancorley Building, Upington
Luṅingo: 054 332 3993/4 | Fekisi: 054 332 7750

Mulanguli wa VunḂu

Ms Chantelle Williams

Luṅingo: Zukiswa Louw
Imeiji: zlouw@sahrc.org.za

Western Cape

7th Floor ABSA building,
132 Adderley Street, Cape Town
Luṅingo: 021 426 2277 | Fekisi: 021 426 2875

Mulanguli wa VunḂu

Adv Lloyd Lotz

Luṅingo: Shafeeqah Salie
Imeiji: ssalie@sahrc.org.za

Gauteng Office

2nd Floor, Braampark Forum 3,
33 Hoofd Street, Braamfontein
Luṅingo: 011 877 3750 | Fax 011 403 0668

Mulanguli wa VunḂu

Vho Buang Jones

Luṅingo: Nthabiseng Kwaza
Imeiji: nvkwaza@sahrc.org.za

KwaZulu-Natal

First Floor, 136 Margaret Mncadi, Durban
Luṅingo: 031 304 7323/4/5 | Fekisi: 031 304 7323

Mulanguli wa VunḂu

Ms Tanuja Munnoo

Luṅingo: Kathleen Boyce
Imeiji: kathleenboyce@sahrc.org.za

Mpumalanga

4th Floor Carltex Building,
32 Bell Street, Nelspruit
Luṅingo: 013 752 8292 | Fekisi: 013 752 6890

Mulanguli wa VunḂu

Mr Eric Mokonyama

Luṅingo: Carol Ngwenyama
Imeiji: cngwenyama@sahrc.org.za

North West

25 Heystek Street, Rustenburg
Luṅingo: 014 592 0694 | Fekisi: 014 594 1069

Mulanguli wa VunḂu

Ms Mpho Boikanyo

Luṅingo: Poppy Mochadibane
Imeiji: pmochadibane@sahrc.org.za

Vha nga kwama hani SAHRC

Forum 3, Braampark Office Park, Braamfontein

Johannesburg

Luṭingo: 011 877 3600

www.sahrc.org.za

Imeiji: info@sahrc.org.za

complaints@sahrc.org.za

Twitter: @SAHRCommission

Facebook: SA Human Rights Commission

